

FÖRHANDLINGAR

Nationalekonomiska Föreningen

1992-12-14

Sammanfattade och redigerade av PIRJO FURTENBACH

Ordförande: professor Eskil Wadensjö

Inledare: professor Lars Engwall, professor Seppo Honkapohja, professor Bengt Jönsson, professor Anders Klevmarken, docent Nils Gottfries.

Övriga debattdeltagare: docent Peter Söderbaum

Svensk nationalekonomisk forskning granskad

Eskil Wadensjö:

Vi skall i dag diskutera en nyligen publicerad utvärdering av svensk nationalekonomisk forskning som HSFR initierat. Vi är glada att i dag här ha dels Lars Engwall som har samordnat utvärderingen, dels Seppo Honkapohja som är en av de tre framstående utländska nationalekonomer som granskat den svenska nationalekonomiska forskningen. Ordet går först till Lars Engwall.

Lars Engwall:

Den utvärdering som vi skall diskutera här i dag är ett initiativ från HSFR (Humanistiskt-Samhällsvetenskapliga forskningsrådet). Den är ett led i en utvärderingsverksamhet, som påbörjades för mer än ett decennium sedan inom det Naturvetenskapliga forskningsrådet. Inom HSFR var ledamöterna inledningsvis tveksamma till sådana utvärderingar med hänvisning till svårigheterna att jämföra och värdera inom de discipliner rådet stöder. Tre utvärderingar har dock genomförts innan den nationalekonomiska kom till stånd. Man kan säga att de representerar en gradvis process, som inleddes med en studie av

Kjell A Eliassen och Mogens N Pedersen rörande samhällsforskning och förvaltning. Den kallades en inventering av svensk forskning, och var alltså inte en utvärdering. I nästa projekt, som leddes av Hans Landberg, presenterades sex perspektiv på svensk historisk forskning. Den följdes av den första egentliga utvärderingen, som rörde sociologi och som genomfördes av Erik Allardt, Sverre Lysgaard och Aage B Sørensen. När den var avslutad var frågan hur man skulle gå vidare för att fullgöra det utvärderingsuppdrag som forskningsrådet hade fått. Diskussionerna ledde fram till att nationalekonomi var ett lämpligt ämne att granska. De två andra ämnen som kom med i samma omgång var lingvistik och psykologi. Sedan det visat sig att psykologin inte har samma grad av homogenitet som nationalekonomin kom två utvärderingar att genomföras inom detta ämne. Lingvistiken och den ena av psykologiutvärderingarna är nu avslutade och den andra inom psykologin kommer att bli färdig under våren. Vad som händer därefter med utvärderingarna är oklart, eftersom ett särskilt sekretariat med uppgift att

sköta om utvärderingarna nyligen har inrättats.

Syftet med den här utvärderingen har framför allt varit att sätta in den nationalekonomiska forskningen i ett internationellt perspektiv. Det synbarliga resultatet är boken *Economics in Sweden*, som har givits ut i höst av det engelska förlaget Routledge. Den finns också sammanfattad i en artikel i *Ekonomisk Debatt*, nr 5, 1992, "Svensk nationalekonomisk forskning granskad".

Man kan ha olika uppfattningar om hur en utvärdering skall gå till och jag vill bara kort nämna att det finns en ganska omfattande litteratur i detta ämne. Man kan tala om att det finns tre olika skolor, av vilka den äldsta talar om utvärdering som en form av fältexperiment, dvs att man vidtar vissa åtgärder och sedan mäter man vad som händer. Sedan 1980-talet har det anförts att man bör ta hänsyn till olika komplikationer i samband med en utvärdering och därför bör beakta olika kvalitativa aspekter. De senaste böckerna förordar en syntes av de båda synsätten och pekar på betydelsen av att en utvärdering skall beakta de intressenter som finns i systemet, att den bör vara opartisk, att den bör vara framtidsinriktad och att den skall accepteras av intressenterna. Inte minst det senare tror jag personligen är oerhört viktigt för att en utvärdering skall kunna få någon betydelse.

Den uppläggning som vi har använt för utvärderingen är att arbeta efter en ganska enkel systemmodell. Den har ineburit att vi fokuserat studien på de resurser som satsats på forskningen, hur dessa använts och vad som producerats. För att belysa detta genomfördes ett antal bakgrundsstudier. När det gäller insatssidan avsåg dessa forskningstraditionerna och tilldelningen av ekonomiska resurser till de olika institutionerna. På samma sätt har bakgrundsstudier ägnats åt forskarutbildningen och publiceringstraditionerna. Vi har vidare samlat in material från institutionerna och har dessutom besökt dem.

Jag kommer här att enbart tala om bakgrundsstudierna, medan Seppo Honkapohja kommer att presentera utvärderarnas syn. Men innan jag går in på de inledande kapitlen kan det vara intressant att kort beröra hur lång tid utvärderingen tagit i anspråk. Den började hösten 1988 och vi har nu december 1992. Den har alltså krävt drygt fyra år. Arbetet inleddes med ett möte i november 1988, till vilket de olika institutionerna fick skicka företrädare. Då diskuterades själva uppläggen och mötet kom också fram till att som sakkunniga förorda Avinash Dixit, Seppo Honkapohja och Robert Solow. Detta var naturligtvis ett oerhört viktigt beslut. Efter mötet samlade vi in material och kommittén utsågs i mars 1989. För drygt tre år sedan kunde de sakkunniga träffas för första gången, för att sedan i mars 1990 besöka de olika institutionerna. Sedan vidtog skrivarbetet, som ledde fram till ett manuskript i september 1991. Senare under hösten hade vi på nytt samma typ av diskussion som när vi inledde processen. På ett heldagsseminarium med utsedda opponenter hade företrädare för institutionerna möjlighet att påverka slutrapportens utformning.

Om jag så övergår till den publicerade boken så finns i den fem kapitel skrivna av svenskar. Det första kapitlet, som jag själv skrivit ger en introduktion, sätter in utvärderingen i ett större sammanhang samt sammanfattar boken. I det andra kapitlet skriver Lars Jonung assisterad av Elving Gunnarsson om "Economics – the Swedish Way". Kapitlet diskuterar till betydande del ekonomernas roll i samhällsdebatten eller vad man i den amerikanska litteraturen kallar för "Economists as Preachers". Det framgår tydligt hur svenska nationalekonomiska professorer av tradition har arbetat nära de politiska beslutsfattarna. Det visar också hur en del av dem var mycket aktiva i den allmänna debatten. Ohlin och Cassel producerade således tusentals artiklar. Vidare konstateras att det har funnits en viss tradition att

arbeta på tillämpade områden. I kapitlet kan vi också se hur den nationalekonomiska professionen utvecklats när det gäller institutioner och professorer. Under framförallt 1960-talet skedde en ganska kraftig ökning av professorerna.

I följande kapitel har jag tillsammans med Peter Stenkula från Lund studerat "The Economics of Swedish Economists in 1980s". Vi har samlat in material från de olika institutionerna för att se hur stora anslag som har gått till var och en av dem, vilket ju är ganska väsentligt om man sedan skall titta på vad institutionerna har åstadkommit. Man kan konstatera att fakultetsanslagen i fasta priser ökat från 20 miljoner 1980/81 till nästan 30 miljoner 1989/90, medan de externa forskningsanslagen har legat relativt stilla runt 20 miljoner. I runda tal har svensk nationalekonomisk forskning därmed tilldelats 40–50 miljoner per år, vilket betyder att totalsumman under den här perioden är åtminstone en halv miljard, sannolikt en hel del mer, eftersom vi inte har tagit med olika forskningsinstitut och stipendier i beräkningarna. Institutet för internationell ekonomi har fått en femtedel av resurserna, SOFI, Umeå och Uppsala under 10 procent var och övriga 10–15 procent var. Fördelningen i landet visar att Stockholmsområdet fått drygt 50 procent av resurserna. Ganska stor del, cirka 60 procent, av forskningsresurserna kommer från sektorsorgan.

Eskil Wadensjö, dagens ordförande, har skrivit kapitlet "Recruiting a New Generation", och utvecklar där de studier han tidigare redovisat i *Ekonomisk Debatt*. Studien pekar på två viktiga problem: hög medelålder vid examen och långa studietider. Det är vidare att notera att studietiderna varit stigande och genomsnittstiden för doktorexamen har blivit längre. Publiceringen på engelska är stigande och spridningen på olika ämnesområden är relativt jämn. En viss specialisering bland institutionerna kan noteras.

Sista bakgrundskapitlet, "Swedish Eco-

nomics on the International Scene", har skrivits av Olle Persson och Peter Stern i Umeå samt Elving Gunnarsson från Uppsala. Det handlar om citering, den kanske mest kontroversiella metoden i samband med utvärderingar. Vår tanke har varit att den skulle vara en av flera metoder och att vi på så sätt skulle kunna ge perspektiv på produktionen. Resultaten skall naturligtvis också sättas i relation till de resurser som de olika institutionerna erhållit.

Det finns variationer mellan olika institutioner liksom specialiseringar. I ett internationellt perspektiv är jämförelsen mellan Sverige och ett antal andra länder särskilt intressant. Vid ett studium av andelen artiklar publicerade i centrala tidskrifter finner man att denna är ungefär densamma i de nordiska länderna som i USA och Storbritannien. Det intressanta undantaget från mönstret är fransmännen som publicerar sig i de riktigt fina tidskrifterna eller annars bara för hemmapublik.

Vad gäller specialisering kan man tala om svensk koncentration på tre områden: regionalekonomi, internationell ekonomi och arbetsmarknadsekonomi. Stockholm svarar för 66 procent av artiklarna, vilket är något över dess andel av de resurser som tilldelats de akademiska institutionerna (54 procent).

Avslutningsvis vill jag på nytt understryka vikten av att se denna utvärdering som en process. Ett viktigt budskap som jag har försökt att förmedla i inledningskapitlet har därför varit att vi bör beakta att forskning är en mänsklig aktivitet. Utvärderingens resultat kommer därför att tolkas på många olika sätt och användas som argument för olika ståndpunkter. På så sätt kan vi förhoppningsvis få till stånd en konstruktiv debatt om den framtida nationalekonomiska forskningen.

Därmed lämnar jag över ordet till Seppo Honkapohja som kommer att tala om hur de internationella utvärderarna sett på svensk nationalekonomisk forskning.

Seppo Honkapohja:

Jag kommer att diskutera den internationella kommitténs utvärdering. Mer än hälften av boken utgörs av en omfattande och informativ bakgrundsstudie. Vi beskriver den ekonomiska forskningen på 1980-talet och diskuterar forskningsorganisationernas och forskningsenheternas struktur och prestation. Vi ägnar också en hel del tid åt doktorandutbildningen, där de största problemen finns, och avslutar med våra rekommendationer.

De andra två medlemmarna i treman-gruppen är Avinash K Dixit och Robert M Solow. Det generella intrycket vi fått är att en hel del av problemen är systemproblem eller systemfel. Det finns givetvis individuella prestationer, men att lyckas i svåra miljöer är inte alltid lätt.

Vi började med att titta på forskning och publicering på 1980-talet och kom underfund med att den svenska ekonomiska yrkeskåren har i viss mening en orättvis situation. Ohlin-Heckscher-Wicksell- och Stockholmsskole-perioden finns i det forna. Man hittar inte ett annat land i världen, säkerligen inte ett litet land, med lika starka traditioner. Man kanske invänder "men hur är det med ekonometrin i Holland eller delvis i Norge?". Tinbergen respektive Frisch vad dock inte anknytna till "skolor" som i Sverige.

I dagens informationssamhälle fardas informationen mycket snabbt. De som forskar i ekonomi idag är en del av den internationella gemenskapen och man har inte längre en nationell situation där man kan arbeta i lugn och ro. Konkurrensen är idag mycket hårdare, eftersom informationen fardas så snabbt. Om man vill ge banbrytande bidrag, måste man göra det i en mycket konkurrensutsatt och internationell miljö. När vi studerade den nuvarande situationen i svensk ekonomi, fann vi den tillfredsställande utifrån våra egna erfarenheter, från andra länder, osv. De flesta institut och universitetsinstitutioner är ganska bra integrerade med den internationella ekonomiska gemenskapen.

Det finns naturligtvis skillnader, men på det hela taget har vi inga stora anmärkningar.

Om vi tittar på den totala bilden av den ekonomiska forskningen finner vi ett synnerligen stort intresse för svenska ekonomiska problem. Orienteringen mot svenska problem har lett till systematiska insatser av god kvalitet på speciella områden. Arbetsmarknadsekonomi tror jag är det bästa exemplet men även internationell ekonomi, offentlig ekonomi, regional ekonomi och resursekonomi kan var typiska exempel. Även tillämpad ekonometri i förbindelse med dessa områden är mycket stark. Å andra sidan har vi intrycket av att det finns en svaghet i utvecklingen av ekonometriska metoder. Vi har dock inte besökt statistiska institutioner, där man utvecklar ekonometriska metoder, vilket försvårar en mera systematisk genomgång av kvalitetsaspekten. Vi har identifierat ett antal områden – dock ganska utspridda – där man har utvecklat ekonometriska metoder av hög klass. Detta gäller speciellt inom arbetsmarknadsekonomin.

Efterfrågan på PhDs (filosofie doktorer) i ekonomi verkar öka i framtiden. Recessionen i världen, speciellt i de nordiska länderna, påverkar efterfrågan på kort sikt, men på längre sikt förväntas efterfrågan på PhDs i ekonomi öka i internationella organisationer och i större europeiska ekonomiska gemenskaper. Dessa är exempel på var vi har den största icke-akademiska efterfrågan de kommande åren.

Beträffande forskningsenheterna delar vi in dessa i tre olika typer:

- Ekonomiska institutioner vid universitetet, det finns sex sådana (sju med Linköping).
- Forskningsinstitut knutna till universitetet. Vi besökte IIES, SOFI och IHE.
- Forskningsinstitut ej knutna till universitetet. Vi besökte IUI, FIEF och KI.

Om vi börjar med institutionerna vid universiteten fann vi några problem som huvudsakligen härstammar från systemet. Småskaligheten är det största problemet från forskningssynpunkt. Det betyder att det saknas teamwork och människor är isolerade, doktorander får inte alltid bra handledning, antalet doktorander är litet, det finns inte aktiva forskningsgrupper, osv. För det andra fann vi det svenska systemet överraskande orörligt.

De flesta studenterna börjar vid ett universitet för sin grundutbildning och stannar på samma plats för forskarutbildning. De börjar ofta sin akademiska karriär och får sin forskaranställning vid samma universitet.

Detta håller dock på att ändras och det finns en viss rörlighet numera. Om man jämför med USA och andra europeiska länder har de betydligt högre rörlighet än i Sverige.

Ett annat problem vid universiteten gäller karriärstegen. Om du har blivit PhD, har du egentligen två val: antingen blir du forskarassistent, vilket ger goda möjligheter att forska under några få år, eller blir du universitetslektor med tung undervisningsbörda och få möjligheter till forskning. Denna uppdelning är ett handikapp i systemet. Om man jämför med andra länder, skulle någon med PhD bli *lecturer* i England eller *assistant professor* i USA. Han skulle då ha en undervisningsbörda motsvarande hälften eller en tredjedel av *teaching load* av en svensk universitetslektors. Detta är säkerligen ett stort problem och måste lösas i framtiden. Det blir dock inte lätt, eftersom systemet har funnits länge.

Beträffande forskningsinstitutionerna hade vi få anmärkningar på det hela taget; IIES, SOFI och IHE gör ett bra eller utomordentligt bra arbete. De icke-universitetsbaserade institutionerna gör också ett bra arbete. IUI har varit i systemet en lång tid och har en stark tradition. FIEF är under utveckling och verkar göra ett bra arbete. KI har omorienterats på

ett lovande sätt. Det fanns dock några aspekter som kom fram i detta samband. En är frågan om vilken typ av forskning som icke-universitetsforskare arbetar med. Kunde det vara mer av rutinstudier eller kunde det sträva mot vetenskaplig forskning som i Stockholm? Detta är naturligtvis en fråga om balans. Enligt vår uppfattning kunde man införa mer vetenskaplig forskning vid dessa institut. Ett annat problem vid dessa icke-universitetsinstitut är att det inte finns riktiga karriärvägar. De är bra ställen att vara på för vissa specifika projekt under några år, men det saknas riktiga karriärvägar. En karriärstege kunde kanske förbättra produktiviteten.

Beträffande forskningsfinansiering fann vi att forskningsfinansiering i Sverige är för hårt anpassad till rutinstudier och för litet till vetenskaplig forskning. Den senare skulle betyda mera för den internationella gemenskapen. Detta är naturligtvis fråga om vetenskapspolicy. Man bör dock komma ihåg, att om man jämför antalet bra ekonomer och antalet ekonomiska problem, är antalet professionella ekonomer färre per ekonomiskt problem i ett litet land. Det finns en stor efterfrågan på rutinstudier från regeringsorgan och andra organisationer och detta verkar vara fallet i Sverige. I jämförelse med Finland görs fler omfattande studier i Sverige. Ambitionsnivån kunde dock vara högre.

Vi tycker att idén med mycket specialiserade och ovanliga professurer är diskutabel. Rekreationsekonomi är ett exempel på en professur man inte kan finna i något annat land. Man behöver naturligtvis specialiserade professurer, men de borde vara tillräckligt breda och standardiserade. Offentlig ekonomi är ett typiskt exempel och även arbetsmarknadsekonomi, men rekreationsekonomi är en ovanlig specialprofessur. Det är självklart bra att forska på detta område, om turismens ekonomi är en huvudfråga i landet. Forskningsprogram över en tid skulle

vara bättre än att ha en person bunden att studera det specialområdet i 25 år. En person kan vara intresserad av rekreation eller turism för en tid men vill sedan göra något annat. Att då vara bunden till ämnet turism är verkligen ingen bra situation. Professuren i rekreationsekonomi har drivits fram av politikerna. Man borde dock ändra på den politiken. Det borde i stället vara så att man har en professur i, låt oss säga, industriell ekonomi. Personen skulle kunna göra studier i rekreationsekonomi för en tid och samtidigt ha kvar professuren i industriell ekonomi. När turismen inte längre är lika viktig, kunde han glomma den och göra något annat. Detta skulle vara ett bättre system.

Alla dessa frågor om finansiering reser frågan huruvida små länder skall försöka vara akademiskt ambitiösa och hålla sig framme vid forskningsfronten. Vi tyckte att detta måste vara fallet. Det finns stor efterfrågan på rutinstudier, men om första gradens akademiskt vetenskapligt arbete ska uträttas samtidigt, måste detta ske på bekostnad av kvalitén av rutinstudier på längre sikt.

Vi har hittat de största problemen i Sverige just i forskarutbildningen. Sammanfattningsvis finns det för många små program med dålig struktur. Bara för att nämna några siffror: det finns 6 program i Sverige och om man jämför med USA, ett ungefär 30 gånger större land, skulle detta betyda att det borde finnas 180 akademiska program i USA. Det skulle säkerligen vara för mycket, kanske 40 program vore rimligt. Vi föreslår att det borde finnas ett, högst två forskarutbildningsprogram i Sverige i nationalekonomi.

När vi intervjuade doktorander vid institutionerna fann vi en hel del problem. Vad vi förstått har det dock skett en del förbättringar efter våra besök, vilka vi välkomnar. Vi fann kursarbetet mycket inadekvat, inte ens första årets doktorandkurser ges regelbundet på vissa institutioner, för att inte tala om specialområden. För att hitta ett typiskt bra dokto-

randprogram det första året är det möjligt att man får gå tillbaka till mikroteorin, makroteorin och ekonometrin. Det andra året begär man att studenterna skall läsa två eller tre specialområden, vart och ett bestående av två kurser. Internationell ekonomi och arbetsmarknadsekonomi är typiska exempel på specialområden. Stockholm är ett undantag, andra ställen har vissa problem med detta.

Små institutioner innebär också få resurser för handledning och att det finns för få yngre disputerade. Vi fann också att doktoranderna ofta har för litet träning i statistik och matematik. Det finns naturligtvis också finansieringsproblem: på vissa ställen krävs det att förstaårs-doktorander måste undervisa en hel del, varför de inte kan studera effektivt. I ett senare skede av studierna hittar man en ändring. Doktoranderna har inte så starka incitament att fullfölja sina studier i rimlig tid när de väl har fått ganska bra garantier och finansiering. Många studenter är gifta och garantierna försorjer även familjen. När de har avslutat det svåra arbetet och har fått anställning på institutionen, är lönen låg om man jämför med garantierna. Vi fann också att avhandlingsformatet har varit gammalmodigt, men detta håller redan på att ändras snabbt till internationell modell.

I det sista kapitlet ger vi några rekommendationer. Många av dessa avser systemproblem. Varje enskild institution kunde förbättras med avseende på studietid, avhandlingstradition, karriärstege; allt detta kunde göras inom det befintliga systemet. Som jag sade tidigare, det borde endast finnas två stora forskarutbildningsprogram. Antalet program är nog det svåraste problemet att lösa, man måste förmodligen kompromissa. Detta är för övrigt ett stort europeiskt problem. Jag tror att vi inom de närmaste tio åren kommer att se stora förändringar i Europa. Systemet bör ändras, eftersom vi vet att nuvarande PhD-program är bättre än den gammalmodiga modellen. Det be-

höver inte nödvändigtvis likna det amerikanska systemet. En möjlighet är att man har kvar de mindre institutionerna och att de ger förstaårs-kurser. Kräv mycket på dessa kurser, kräv mycket av studenterna! Under det andra och tredje årets studier, när man specialiserat sig och kraver handledning, kan kanske småskaligheten delvis kompenseras av god rörlighet hos studenterna. De kan delta i intensivkurser som ges vid andra institutioner, de kan delta i *workshops* – kanske även i andra länder. Detta skulle säkerligen delvis mildra småskalighetsproblemet. Vi föreslår således att Sverige erbjuder nationella andraårs-kurser, i form av intensiva specialkurser. Likaledes kunde man öka konkurrensen på forskningssidan för finansiering. Man borde också höja de tillämpade studiernas ambitionsnivå. Det finns ofta en ambitiös tillämpad studie, vilken kan förse regeringen med användbar information, osv. Man bör dock inrikta sig på att i första hand bedriva forskning av god kvalitet, snarare än rutinuppdrag. Utformningen av nationella forskningsgrupper inom speciella områden borde uppmuntras och även doktorander borde ingå i dessa grupper.

Slutligen vill vi även saga, att Sverige borde skicka några av de bästa doktoranderna utomlands. Även om det finns en risk att förlora dem, tror jag ändå att det borde göras.

Eskil Wadensjö:

Inledningsvis kommer tre personer att kommentera: Anders Klevmarken från Göteborg med ekonometrisk inriktning, Bengt Jönsson från Handelshögskolan i Stockholm, tidigare vid universitetet i Linköping, med hälso- och sjukvårdsekonomisk inriktning, samt Nils Gottfries från Stockholms universitet med huvudsakligen makroekonomisk inriktning.

Anders Klevmarken:

Först av allt skulle jag vilja uttrycka min uppskattning över den beromvärda grundlighet med vilken den här utvärderingen har blivit gjord. Ni har lyckats vända på många stenar men ändå kommit fram med en utvärdering som är konstruktiv. Jag tror också att få av oss har särskilt avvikande åsikter jämfört med de rekommendationer som har kommit fram. Jag har inte tänkt försöka ge mig på en övergripande diskussion av alla rekommendationerna, eftersom jag huvudsakligen har ekonometrisk och empirisk inriktning på min egen verksamhet. Jag tänker koncentrera min diskussion på två påståenden som finns i boken.

Det första är att "Econometrics is relatively neglected" och det varierar flera gånger med litet olika formuleringar i kommitténs rapport. Det andra påståendet är att "The current system does not produce an adequate volume of ambitious, innovative *scholarly research* in applied economics". Och då vill jag erinra om vad utvärderarna menar med "scholarly research". Med det menar man att den "requires significant creativity and innovation in data, concept and method; such work is more international in scope than routine studies". Är detta sant? Ja, på det hela taget tycker jag nog faktiskt det, framförallt vad som sägs om ekonometri. När det gäller den tillämpade empiriska forskningen är jag kanske något mera tveksam.

Låt mig först diskutera problemet med ekonometri. I Jonungs kapitel finns överhuvudtaget inte ekonometri nämnt och det finns mycket litet om empiriskt arbete namnt i hans kapitel. Jag tror att det kanske både är ett uttryck för en underskattning av tidigare empiriskt arbete bland svenska nationalekonomer från hans sida och ett uttryck för hur svenska ekonomer har sett på "scholarly empirical work". Jag måste samtidigt naturligtvis erkänna att till en del förklaras detta av att under

perioden 1940–70 utfördes en hel del ekonometriskt arbete vid de statistiska institutionerna och det är ganska intressant att konstatera, vilket står i boken, att Herman Wold är den mest citerade svensken i *Handbooks of Economics* och K G Jöreskog tillhör också de främsta. Ingen av de här två herrarna var respektive är ekonom. Samtidigt är just detta ett av problemen: de statistiker som sysslade med ekonometri var inte ekonomer och därmed blev det heller aldrig något riktigt fruktbart samarbete mellan statistikerna och ekonomerna under den här tidsperioden. Å andra sidan skulle man kunna fråga sig: Varför tog inte svenska ekonomer till sig den ekonometriska utvecklingen utomlands och varför bidrog man själv inte till den? Vi kan ju spekulera kring svaren, jag har några.

Ett svar finns i boken, nämligen att det dominerande intresset bland svenska ekonomer var dagsaktuella ekonomisk-politiska frågor. Ett annat svar kan vara att de flesta i den här generationen saknade den statistiska träningen, som hade gjort det relativt enkelt att snabbt sätta sig in i de nya metoderna. Man kan kanske också hänvisa till vad som står i boken flera gånger, nämligen citatet av Lundberg om "Alpine economics". Dit räknade nog de flesta i den här generationen även ekonometrin, framförallt avancerade ekonometriska metoder. Jag tror faktiskt att det fortfarande är en del av förklaringen till att vi idag inte har hunnit längre än vad vi har.

Under de senaste 20 åren har det dock hänt en hel del. För det första så har vi en yngre generation av ekonomer, som faktiskt har fått en träning i ekonometri, många av dem utomlands, framförallt i USA. För det andra, vi har sedan många år tillbaka haft de sk ekonometridagarna, alltså en årlig sammandragning av dem som arbetar med ekonometriska frågor i landet. Dessa dagar har det dubbla syftet att vara ett vidareutbildningstillfälle och ett tillfälle för de yngre ekonometriskt in-

tresserade ekonomer att presentera sina uppsatsarbeten.

För det tredje, vi har idag tre professorer i ekonometri i Sverige, förutom den i ekonomisk statistik som finns på Handelshögskolan i Stockholm. För det fjärde så startade vi 1986 i Göteborg ett PhD-program i ekonometri och de första disputationerna kommer att äga rum i vår. För det femte skulle jag vilja nämna att även om svenska bidrag vid *Enometric Society's* möten inte har varit särskilt framträdande, är det i alla fall så att den yngre generationen åker till mötena och presenterar ett och annat *paper*. Det finns alltså en begynnande aktivitet. Resultatet av detta har blivit att yngre svenska ekonomer någorlunda hyggligt kan hantera ekonometriska standardmetoder i empiriskt arbete och det är precis vad kommittén säger också. Men förmågan att anpassa metodiken till problemet snarare än att göra tvärtom är ganska begränsad och det förekommer tyvärr, som kommittén påpekar, mycket litet av nyutveckling av ekonometriska metoder i Sverige idag. Det är olyckligt och jag håller helt med kommittén när den säger att det kommer att leda till att svenska ekonomer kommer att behöva längre tid på sig för att assimilera de nya metoder som kommer utomlands.

Kommittén säger också att det kommer att medföra att svenska ekonomer inte kommer att ligga riktigt i forskningsfronten i tillämpad empirisk forskning. Även om man kan säga att ekonomerna idag har tagit initiativet från statistikerna i det ekonometriska arbetet – på de statistiska institutionerna förekommer det med få undantag praktiskt taget inget ekonometriskt arbete – saknar dessa ekonomer de grundläggande statistiska kunskaper som behövs för att göra annat än vad jag litet elakt skulle vilja kalla epigonforskning i ekonometri.

Inte ens i den forskarutbildning som vi har i Göteborg kan vi utbilda ekonometriker som kan syssla med ekonometrisk

teori och metodutveckling. Skälet är att det krävs inte bara en grundläggande utan även en ganska avancerad utbildning i matematisk statistik för att göra det. För att överdriva litet så kan man säga att vi får vara glada om vi får forskningsstudenter som kan de fyra räknesätten!

Vad skall man göra åt detta? För det första måste man alltså stimulera studenter att läsa både ekonomi, matematik och statistik på grundnivå. För det andra måste man skapa lärartjänster på lektors- och professorsnivå i ekonometri vid alla institutioner där man bedriver forskarutbildning i nationalekonomi. Man kan diskutera hur det skall organiseras och om dessa tjänster skall finnas enbart vid nationalekonomiska institutioner eller vara dubbelanknutna, i varje fall skall de inte enbart finnas vid de statistiska institutionerna. För det tredje skulle jag kunna tänka mig att man bör skapa åtminstone ett centrum för spetskompetens i landet.

Dessa var mina synpunkter vad gäller ekonometrin. Låt mig nu gå till den andra frågan som gällde "Scholarly research in applied economics". Jag skulle hellre vilja använda uttrycket "empirical economics" därför att i amerikanska öron är applied icke scholarly. Den typen av forskning kräver alltså inte bara ekonometriker utan även goda data. Det påpekade kommittén i sin definition av "scholarly research". För min egen del tror jag att det behövs ett nytt förhållningssätt från ekonomernas sida i forskningsprocessen. Jag skall försöka förklara vad jag menar. Det är ganska typiskt att man lägger ner mycket tid på utveckling av sina ekonomiska teorier. I andra länder än Sverige läggs det också mycket tid på att utveckla sofistikerade ekonometriska metoder. Men när det gäller data tar man vad man kan få: som ett exempel kan jag nämna ett forskningsområde som jag känner till, nämligen "labor supply". Mycket resurser, internationellt och i Sverige, har använts för att skatta "labor supply"-funk-

tioner och man har fått de mest varierande resultat.

Trots de stora resurser som man har lagt ner finns det inte någon konsensus om dessa resultat. Vad beror detta på? Det finns naturligtvis många förklaringar som jag inte tänker gå in på. Men en förklaring är att man har haft, om inte dåliga data, i varje fall olika data. För att ta ett konkret exempel: en timlön heter timlön i olika data-set men är inte alls samma sak, inte mätt på samma sätt. Arbetstid heter arbetstid i olika data-set, men arbetstid kan mätas på många olika sätt. Det visar sig att de resultat man får beror på hur man har skapat sina data och det är inte så konstigt.

Min poäng är att skall empirisk ekonomisk forskning få någon trovärdighet, måste man inta ett vad jag skulle kalla mer naturvetenskapligt förhållningssätt i forskningsprocessen. Man måste penetrera vilka data som behövs för ett givet problem, man måste gå ut och samla in dem själv, noggrant analysera mätproblemen och datas egenskaper, pröva de grundläggande antaganden som ligger bakom den ekonometriska analysen innan man estimerar sin ekonometriska modell och testar sina ekonomiska hypoteser. Detta är i allmänhet inte *en persons* jobb! Vi kan alltså inte utföra den här typen av forskning med forskaren som sitter isolerad i sitt eget rum utan-det krävs en forskargrupp.

På den här punkten håller jag således återigen helt med utvärderingskommittén om att man måste satsa litet större, man måste satsa på forskargrupper och gärna med grupper som rekryterar specialister från flera olika universitet eller institut. Det är alltså inte fråga om korta treåriga projekt, utan om uthålliga satsningar. Jag vill gärna hänvisa till tyskarnas 12-åriga sk Sonderforschungsbereich. Våra forskningsråd har börjat ta steg i den här riktningen. Jag sitter själv med i det Socialvetenskapliga Forskningsrådet, i vilket vi har annonserat ut sk programstod och de

är tänkta att vara 2 x 3 år. Vi har gjort detta för att försöka skapa forskningsmiljöer. Jag tror att 6 år egentligen är för kort tid, i synnerhet om forskningsprogrammet innehåller empirisk datainsamling, 12 år är sannolikt betydligt mera realistiskt. Men det kräver en annan typ av forskningsorganisation och en annan typ av finansiering än vad vi har idag.

Bengt Jönsson:

Liksom Anders Klevmarcken skall jag inte försöka göra någon heltäckande analys, eftersom det är omöjligt och jag har haft relativt kort tid på mig, utan jag koncentrerar mig på några saker som jag kanske har speciella perspektiv på. Det gäller främst frågan om avvägningen mellan teori och tillämpning inom nationalekonomin. Jag känner mig här litet som representant för dem som har en inriktning mot tillämpad forskning. Jag vill ändå säga att jag inte har något att invända mot de slutsatser som rör vikten av att satsa på en teoretisk utveckling inom nationalekonomin med god anknytning till den internationella teoretiska utvecklingen. Det är ju alldeles självklart att det är en nödvändighet. Å andra sidan måste man också ha klart för sig att det finns vissa begränsningar för hur mycket man kan stimulera en sådan utveckling. Allt kan man inte administrera fram. Även JM Keynes, då han jämförde sig med Bertrand Russel, gjorde den reflektionen att vi är ju inte alla tillräckligt kreativa för att på ett meningsfullt sätt arbeta med utveckling av centralteorin. Man kan ju också tänka sig att i olika delar av livet syssla med olika saker. Jag ser därför ingen direkt motsättning mellan den teoretiska utvecklingen inom nationalekonomin och förekomsten av mera tillämpad inriktning på den nationalekonomiska forskningen.

Självfallet förutsätter just det som utvärderingsgruppen pläderar för mycket stora institutioner, där det finns tillgång till olika typer av kompetens. Jag har erfarenhet av nationalekonomisk forskning

på olika ställen, dels startade jag Institutet för hälsoekonomi i Lund och jag har sedan även varit nio år vid en tvärvetenskaplig institution i Linköping för forskning och forskarutbildning. Jag kan understryka svårigheterna och begränsningarna i att arbeta inom små enheter även om vi inte skall glömma att det finns faktorer som delvis kompenserar för avsaknaden av kolleger, t ex en bättre kontakt med studenterna. Jag tror att en förutsättning för att några av de icke universitetsanknutna instituten har lyckats så bra, är att de befinner sig i Stockholm med tillgång till en mycket stor miljö av nationalekonomer och också med ett relativt stort utbyte med de olika institutionerna. Det var väsentligt mycket svårare att bedriva sådan verksamhet exempelvis i Linköping eller Lund.

Jag håller naturligtvis också med att det inte finns anledning att inrätta professorer i diverse esoteriska specialiteter inom nationalekonomin. Å andra sidan kan det av olika skäl finnas en anledning att ändå göra en subspecialisering och förutsättningen är då att det inom subspecialiteten finns en internationell utveckling att anknyta till. Jag tycker exempelvis att det inom mitt eget område, som hör till de yngre subspecialiteterna, är intressant att det finns ett antal professorer vid olika universitet både i USA och Europa och att det finns någorlunda hyfsade vetenskapliga tidskrifter som man kan publicera i. Det gör det möjligt att kontrollera om man håller internationell standard inom sin subspecialitet. Jag tycker också att det finns exempel på att teoretisk och tillämpad forskning kan fungera tillsammans på ett bra sätt. University of York i England, som ligger i högsta divisionen vad gäller rankingen av institutioner i nationalekonomi i England, har inte mindre än fyra professorer i hälsoekonomi. För att kunna kombinera praktik och teori förutsätter självfallet en institution av en betydande storlek. Det är även min egen erfarenhet att för forskarutbildningen ex-

empelvis räcker det inte med en professur i hälsoekonomi för att tillfredsställa en viss efterfrågan på doktorer i hälsoekonomi. Det måste finnas kolleger att samarbeta med, exempelvis med kunskap i ekonometri, mikroteori, osv. Ett av de stora problemen som jag bla upplevde i Linköping var att jag trots nio års ansträngningar aldrig lyckades rekrytera någon yngre mikroekonom för att hjälpa till med fortsatt teori inom hälsoekonomi. Jag kan därför understryka en del av de problem som tas upp i utvärderingen.

Jag vill också kommentera det som sades inledningsvis och som påpekas på flera ställen i boken om två roller för nationalekonomerna: antingen är man "scientist" eller "preacher". Det finns ett oerhört stort behov av ekonomer med bra teoretisk kunskap men också med kunskaper i tillämpad ekonomi som kan medverka i samhällsdebatten. Bortsett från den stabiliseringspolitiska diskussionen är detta senare bidrag idag förhållandevis litet. Jag tror att det finns en tendens att undervärdera den delen. Det är också till en fördel för undervisningen, inte minst vad gäller grundutbildningen. Det är intressant för studenter att möta lärare med litet olika bakgrund och olika erfarenheter och med institutionella och empiriska kunskaper inom olika områden. Jag tycker att den typen av kompetens gör att institutionen som helhet blir mer effektiv.

Nils Gottfries:

Låt mig börja med citat som jag har läst i *Affärsvärlden*. Berthold Lindqvist, VD för ett svenskt företag, säger: "Vem som helst kan sätta upp en siffra som avkastningsmål. Men för att veta vad som är realistiskt krävs en djupare information." Detta gäller också debatten om universitet och högskolor där man ofta hör käcka deklamationer såsom "Vi skall bli som Harvard!", "Vi skall fördubbla antalet doktorer!", osv. Ofta visar dessa deklamationer endast att den som gör dem inte vet vad han talar om. Boken "Economics in

Sweden" innehåller massor av nyttig information och den kommer att leda till en bättre debatt om vad som är realistiska målsättningar och vad som krävs för att vi skall uppnå dem.

Doktorandutbildningen identifieras av kommittén som den svagaste länken i det svenska systemet. Som jämförelsenorm används ofta ett bra fungerande doktorandprogram i USA, såg de 10–15 bästa doktorandprogrammen där. Jag tycker att det är en högst relevant jämförelsenorm då ekonomer som har utbildats vid dessa program intar en helt dominerande ställning inom nationalekonomisk forskning i hela världen. Eftersom många åhörare och läsare inte känner till hur de här programmen fungerar, tänkte jag säga litet om dem.

Här är det viktigt att skilja på *forskning* och *forskarutbildning*. Det pågår bra *forskning* vid ett stort antal universitet i USA. Vid en genomgång av en årgång av *Quarterly Journal of Economics*, *American Economic Review* och *Journal of Political Economy* fann jag att det var forskare från ungefär 65 universitet i USA som hade publicerat sig det året, men de som står för den här forskningen har nästan alltid *utbildats* vid ett av de 15 bästa doktorandprogrammen. En stor andel av de ledande ekonomerna i andra delar av världen har också utbildats vid de här programmen.

Vid ett bra amerikanskt doktorandprogram har man minst 35 lärare, som också är mycket aktiva forskare och i många fall världsnamn på sina respektive områden. Det finns minst 25 doktorandkurer varje läsår och man antar omkring 25 doktorander varje år, som gör hemuppgifter tillsammans, deltar i seminarier och diskuterar nationalekonomi dag och natt under de 4–5 år de deltar i programmet. Jag hörde nyligen en MIT-utbildad ekonom säga att han lärt sig mer av diskussioner med andra doktorander än på föreläsningarna. Det var ju litet överdrivet kanske, men det betonar ändå vikten

av samarbete mellan studenterna, det vi säger i katedern är ofta "yesterday's wisdom" och de nya ideerna uppkommer ofta vid diskussioner mellan studenterna.

När vi talar om forskning på internationell nivå, så talar vi om att konkurrera med forskare som skolats i de här doktorandprogrammen. I Sverige finns det omkring 70 universitetslärare i nationalekonomi som kan ägna en betydande del av sin tid åt forskning och det är ungefär samma antal som finns vid Harvard University. Varje rimlig kalkyl leder till slutsatsen att det finns utrymme för ett, eller högst två acceptabla doktorandprogram i Sverige, men vi har sex eller sju beroende på hur man räknar. Kommittén anser att detta är omöjligt att ändra på och föreslår i stället olika former av samarbete mellan institutionerna i gemensamma forskargrupper, gemensamma doktorandkurser, osv. Man vill få institutionerna att fungera som "en enda stor institution". Jag måste säga att jag spontant är litet skeptisk till det här förslaget. Jag håller helt med om att vi bör hitta former för mer kontakt mellan institutionerna, jag är väldigt positiv till det nordiska samarbete som har startat när det gäller specialkurser och *workshops* för doktorander, men som jag ser det så kan den typen av samarbete på sin höjd vara ett *komplement* till en fungerande doktorandutbildning på institutionerna. En doktorand som enligt den av kommittén föreslagna modellen läser förstaårskurserna vid ett universitet med 6-7 aktiva lärare/forskare och sedan ett par intensivkurser vid ett annat universitet får inte en utbildning som kommer i närheten av vad man får på ett bra amerikanskt doktorandprogram.

Vad drar jag då för slutsats av detta? För det första håller jag med kommittén om att vi bör skicka 2-3 doktorander per år till USA för att gå igenom utbildningen där. (I alla fall i dagens läge till USA, i framtiden kanske någon annanstans.) Sedan gäller det att erbjuda dem tillräckligt bra jobb så att en rimlig andel av dem

kommer tillbaka. Poängen är då inte bara att de får en bättre utbildning än vi kan erbjuda i Sverige, utan också att de kommer tillbaka med nya perspektiv på ämnet, vilket är väldigt viktigt i ett så litet land som Sverige.

För det andra bör Stockholms universitet, Handelshögskolan och Uppsala universitet fordjupa sitt samarbete vad gäller kursprogrammet. Om vi hjälps åt, kan vi kanske skapa ett kursprogram som är i nivå med nummer 12 eller 15 i USA. Samtidigt bör vi fortsätta att konkurrera inbördes om lärare och studenter.

För det tredje bör övriga universitet allvarligt överväga att *lägga ned* sina doktorandprogram och i stället satsa sina resurser på en bra mastersutbildning, samt på att skapa en bra forskningsmiljö på institutionen. Det senare kräver att man skapar rimliga tjänster som ger möjlighet till egen forskning. Alternativt kan man försöka ordna så att doktoranderna kan läsa större delen av kursprogrammet vid något bra utländskt universitet, varefter de kommer hem för att skriva sin avhandling. En tredje möjlighet är ett intensivt samarbete med något näraliggande universitet, t ex borde Lund och Köpenhamn kunna uppnå mycket genom att samarbeta inbördes.

Jag håller helt med om vad kommittén säger om de perversa incitamenten för doktorander. Tyvärr är kommittén litet mindre tydlig när det gäller incitamenten för professorer. Svenska professorer har starka incitament att extraknäcka, vissa incitament att forska, men mycket svaga incitament att undervisa, för att inte tala om att administrera. Idag är det t ex bara två av sex nationalekonomiska institutioner som leds av en professor.

Vi kan försöka imitera olika inslag i de amerikanska doktorandprogrammen, men vi kan också fråga oss hur dessa utomordentliga program egentligen vuxit fram. Svaret är att de vuxit fram som ett resultat av konkurrens mellan självständiga universitet. Amerikanska universitet

konkurrerar om studenter, om att placera studenter, om rekrytering av professorer på alla nivåer, och man imiterar snabbt varandras innovationer. Amerikanska institutioner värderar därför inte bara forskning utan även undervisning och handledning. Handledare som producerar många och bra doktorander är mycket efterfrågade i USA. Att alla amerikanska program sedan åtminstone 20 år innehåller en ordentlig ekonometriutbildning beror på att en sådan efterfrågas av marknaden. Som påpekas i boken har en motsvarande efterfrågan funnits sedan länge även i Sverige, men de svenska universiteten har reagerat väldigt trögt. I viss mån utgör Göteborgs universitet ett undantag i det här sammanhanget.

I Sverige kan vi inte få samma konkurrens mellan institutionerna, men vi bör göra vad vi kan för att skapa konkurrens. Ett viktigt problem är att fördelningen av finansiering till doktorander oftast baseras på personliga kontakter. En student som gjort bra intryck på sina lärare på grundutbildningen har större chans att få finansiering om han stannar där han är än om han flyttar till ett annat universitet, vilket innebär att de flesta stannar. När de sedan fått finansiering något år känner de en tacksamhetsskuld mot sitt hemuniversitet som gör att de stannar kvar även om de inser att de är på fel ställe.

Ett sätt att förbättra konkurrensen vore att använda den modell som National Science Foundation i USA använder när de fördelar sina utbildningsstipendier. Fördela doktorandtjänsterna centralt bland alla doktorander i Sverige vid en "nationell tävling"! Sedan låter man doktoranderna ta med sig doktorandtjänsten till de universitet de vill, även utomlands. Då tror jag att universiteten skulle börja att ta bättre hand om sina doktorander.

Lars Engwall:

Systemet med nationella doktorandtjänsterna låter intressant men jag skulle vilja höra mera om hur man gör i USA. Jag vet

bara att det var en svår uppgift när ett mindre antal doktorandtjänster gick till forskningsrådet för några år sedan. Det visade sig vara svårt att värdera doktorander som inte har så mycket i bagaget, men det är möjligt att utlysningen hade kunnat göras bättre. Det är viktigt vad det är för slags information man samlar in.

Seppo Honkapohja:

Vi har behandlats mycket väl i diskussionen och jag har inte så mycket att ta upp i detta skede. Huvudfrågan är forskarutbildningen. Finland och Sverige har samma typ av problem som de flesta andra europeiska länder: den gamla traditionen med några isolerade professorer som arbetar med egna studier håller på att brytas upp och detta har delvis redan skett. PhD-programmen är numera mycket effektivare. Å andra sidan är småskaligheten fortfarande ett problem. Man försöker verkligen lösa detta problem i de olika länderna. Utvecklingen mot större institutioner sker snabbt och några alternativa organisationer borde utvecklas. Nils Gottfries var dock skeptisk till de alternativa organisationerna, men jag är inte så skeptisk och tror att en nätverksorganisation kunde vara ett alternativ. Vi borde kräva litet mera av studenterna och det borde finnas större möjligheter att resa. De nordiska länderna kunde tillsammans erbjuda större mobilitet. Nätverk erbjuder mer än standardlösningar och kunde hållas på kursnivå. Det problematiska är handledningen. De bästa studenterna behöver inte så mycket handledning som däremot genomsnittsstudenterna gör. Ett nätverk är kanske inte konkurrenskraftigt i detta avseende. Om någon kunde hitta en lösning till handledningsproblem, skulle nätverkskonkurrens vara bättre med tanke på kursarbete än det traditionella PhD-programmet. Detta är nyckelfrågan.

Eskil Wadensjö:

Ordet är fritt.

Peter Söderbaum:

Jag arbetar med miljöekonomi och naturresursfrågor normalt. Tyvärr har jag ännu inte studerat boken "Economics in Sweden", men jag har läst Lars Engwalls artikel i *Ekonomisk Debatt* och lyssnat på vad som här har sagts. Lars Engwall sade något om psykologiämnet och att psykologin inte har den grad av homogenitet som nationalekonomin har. Inom psykologin finns olika skolbildningar, vilka var och en har sina kriterier för god vetenskap.

Min fråga är: Hur homogen är egentligen nationalekonomin idag? Dels finns intressanta spänningar inom den dominerande neoklassiska teorin mellan tex de mest marknadstroende i den österrikiska skolan och blandekonomins företrädare, dels finns en rad grupperingar som är kritiska till neoklassisk teori. Inom det område som jag företräder, miljö och utveckling, finns tex en International Society for Ecological Economics som genomförde en konferens med 400 deltagare vid Stockholms universitet i augusti. Något år tidigare genomfördes en konferens med International Society for the Advancement of Socio-Economics med 500 deltagare i dessa lokaler, dvs inom Handels-högskolan.

Av Sveriges ekonomer är Gunnar Myrdal alltså den som citeras mest internationellt (trots att han gick bort 1987). Myrdal utvecklades till institutionell ekonom och var övertygad om att en mer tvärvetenskaplig och i andra avseenden holistisk ekonomi hade framtiden för sig. Sedan 1989 finns en European Association for Evolutionary Political Economy som har 550 medlemmar och som för närvarande växer med 30 procent per år. Är detta något som ni inte känner till eller blundar inför i utvärderargruppen? Har ni haft några funderingar om detta som är på väg att ske i nationalekonomin? Natio-

nalekonomin 1992 är inte lika homogen som den var på 1960-talet och början på 70-talet. Satsas det på de alternativa utvecklingarna och paradigmen eller är de ointressanta? Är man intresserad av konkurrens och pluralism eller handlar det om neoklassisk protektionism? Som institutionell ekonom får jag intrycket att det är neoklassiska ekonomer som utvärderar neoklassisk ekonomi och att man förtränger all slags konkurrens från andra håll.

Jag vill bara ställa de här frågorna, de är värda att diskuteras, kanske finns någon kommentar.

Lars Engwall:

Det låg i den här frågan en undran över hur man definierar fältet, vad som är nationalekonomi och vad det är vi har tittat på. Vi har gjort i den här utvärderingen precis som man gjorde i psykologin, dvs vi har utgått ifrån de befintliga institutionerna. Vid det första seminariet kom vi fram till att vissa institut också borde vara med. Man kunde då se att de som representerade professionen markerade att utvärderingen skulle kunna genomföras inom en relativt väl definierad ram. Det är klart att man ansåg att det fanns olika typer av nationalekonomi. Vi försökte beakta detta vid valet av utvärderarna. När det gäller nationalekonomins olika delar har dessa berörts i vissa avseenden i boken: i studien av forskarutbildningen, publiceringsanalyserna samt i värderarnas kapitel.

Eskil Wadensjö:

Jag vill göra ett tillägg om vad som hänt under de senaste åren, dvs från 1990 till 1992. Den första kommentaren gäller avhandlingarnas längd. De var 1989 241 sidor i genomsnitt. 1990 hade talet sjunkit till 210, 1991 till 178 och 1992 till 166 sidor. Nedgången är alltså mycket markant och snabb. Doktoranderna har gått över från att skriva långa monografier till att skriva avhandlingar som består av 3-4 ar-

tiklar. Även på ett annat område har förändringarna varit stora. När den nya doktorsexamen infördes skrevs de flesta avhandlingarna på svenska. Av 54 avhandlingar försvarade under perioden 1990 till 1992 var 52 skrivna på engelska, dvs 96 procent. För licentiatavhandlingarna var motsvarande andel 56 procent 1985–89 och 79 procent 1990–92. På ett område har förändringarna inte varit lika stora: åldern hos dem som disputerar. Det finns dock ett trenderbrott. Åldern vid disputationstillfället har varit äldre under de senaste tre åren (35,8 år) än under de tre åren närmast tidigare (37,3 år). Det sker tydligen en långsam utveckling i riktning mot den önskade lägre åldern vid disputationen. På andra områden – kortare avhandlingar, större andel på engelska – har alltså utvecklingen gått betydligt snabbare. Allt kan inte tillskrivas utvärderingen men troligen finns dock en klar effekt.

Lars Engwall:

Beträffande ålder har man en eftersläpning bland doktoranderna. Det kommer därför att dröja ett bra tag innan det slår igenom att de som disputerar är yngre.

Eskil Wadensjö:

Det är säkert rätt. Den lägre åldern kommer gradvis med nya kohorter. En illustration till detta är att de som avlägger licentiatexamen är äldre än de som avlägger doktorsexamen för närvarande. Det kan troligen förklaras med att de tillhör kohorter som påbörjade sin forskarutbildning tidigare, inte att det tar längre tid att ta en licentiat- än en doktorsavhandling. De som avlägger doktorsexamen är i genomsnitt mellan 35 och 36 år. Vi hade tidigare en kontinuerlig ökning av genomsnittsåldern under hela 1970- och 80-talen, men nu har trenden vänt. Genomsnittsåldern för de som disputerar är dock fortfarande ganska hög och man är långt från den genomsnittsåldern vid disputationen som gällde i början av 1970-talet.

Att trenden har vänt pekar på att de åtgärder som vidtagits för att få korta avhandlingar och mer av sammanläggningsavhandlingar har börjat få effekt.

Anders Klevmarken:

I Stockholm–Uppsala-området finns det många som sysslar med ekonomisk forskning och ekonomisk utbildning. Underlaget är inte lika stort vid de andra universiteterna, Göteborg, Lund, Umeå, Linköping. I stället för att lägga ned enheter, som Nils Gottfries vill, bör man följa kommitténs rekommendationer och utvidga samarbetet. Vi har tex diskuterat ett närmare samarbete mellan Göteborg och Lund. I Göteborg har vi ett samarbete med Århus, en del föreläsare kommer därifrån. Oslo ligger ungefär på samma avstånd som Stockholm och vi har också haft ett samarbete med norrmanen. Man kommer således snarare att gå nätverksvägen än att lägga ner.

Lars Engwall:

I utvärderingen finns en plädering för nätverk, något som vissa är skeptiska emot. Och det är klart att sådana för besvär med sig, men de förefaller ändå vara en realistisk lösning. Man måste betänka att det finns starka krafter för att sprida forskningsresurserna ytterligare till de lokala högskolorna. Det finns visserligen också röster för att dessa skall läggas ned men jag tror inte att det kommer att ske utan att man bör räkna med att de kommer att finnas kvar. Med den utgångspunkten är det mest realistiska att de lokala högskolorna medverkar i nätverksuniversitet eller samverkar med något större lärosäte. På så sätt kan man på några decennier skapa lokala forskningsmiljöer. Att luftlandsätta en ensam professor kommer däremot att vara mindre verkningsfullt.

Eskil Wadensjö förklarade mötet avslutat och tackade inledarna och deltagarna i debatten.